

НОВИЙ ПІДРУЧНИК ДЛЯ СЛОВАЦЬКИХ УКРАЇНІСТІВ¹

Усний послідовний переклад в контексті двосторонніх зустрічей, починаючи з 90-х років ХХ ст., став невід’ємною частиною словацько-українських відносин у галузі політики, економіки та культури. У сучасному європейському геополітичному просторі зростає попит на перекладацькі послуги, а переклад стає не тільки видом практичної діяльності, але й цікавою і потрібною навчальною дисципліною у вищих навчальних закладах відповідного спрямування.

Видання підручника Я. Кредатусової “Послідовний переклад І.” стає надзвичайно актуальною подією для словацьких студентів-україністів, які навчаються за програмою “Перекладознавство: українська мова та культура”. Адже досі у Словаччині подібної навчальної літератури для них не було.

Зміст рецензованого підручника передбачає попереднє засвоєння матеріалу з предмету “Основи усного перекладу”, а саме: основних принципів перекладацького скоропису, навичок усного перекладу з листа, аудіювання текстів та їх нотування.

Матеріал підручника складається з семи тематичних блоків, починаючи з простих галузей з точки зору усного перекладу, і закінчуючи більш складними (водночас тексти для перекладу поступово збільшуються за обсягом).

Перша тема: **Політика, державні візити, конференції** присвячена загальноживаним поняттям з галузі політики (*politika, problém, otázka, kongres, konferencia, rokovanie, prezident, generálny tajomník*). Другий тематичний блок: **Партії, парламент, вибори** знайомить із символами нових понять (*volebné právo, tajné hlasovanie, hlasovacie právo, okrsková volebná komisia*) та їх українськими еквівалентами. Крім того, студенти бодай поверхово знайомляться з політичним устроєм країн Європи, а також інших країн поза її межами.

Третя тема: **Угоди, переговори, співробітництво, законодавство** знайомить із символами понять *zákon, ústava, legislatíva, názor, myšlienka, samit, stretnutie na vysokej úrovni*; еквівалентами до часто вживаних словосполучень, як, наприклад, *dohoda o dočasnom príreri, dohoda o zákaze skúšok jadrových zbraní, multilaterálna dohoda, anulovať zákon, porušiť zákon, držať sa litery zákona*.

Подальший блок орієнтується на сфери **війна і мир, боротьба і перемога, життя і смерть, людство**, відповідні поняття засвоюються за принципом асоціативності. Тексти стають більшими за обсягом, що дає змогу використовувати нотування та переклад на його основі. Про одну й ту саму подію повідомляє кілька текстів, тож студенти подають мовою-реципієнтом цілісну, опрацьовану інформацію.

¹ Kredátusová, Jarmila: Konzekutívne tmočenie I. (pre ukrajínistov). – Filozofická fakulta Prešovskej univerzity. – Prešov 2012. – 140 s. ISBN 978-80-555-0661-6.

П'ятий розділ підручника містить інформацію про **Європейський Союз та Європарламент**, про історію виникнення та найважливіші органи й інституції цього об'єднання. Тексти призначені для прослуховування та переказу, а також опрацювання у формі резюме. Водночас засвоюється новий поняттєвий апарат обома мовами.

Передостанній блок присвячено темі: **Засоби масової інформації, право, свобода, реформи, революція**. Тексти цієї частини вимагають вищого рівня семантичного аналізу та якісного нотування. Остання, сьома тема представляє сфери **науки й освіти, релігії**.

Потрібно відзначити актуальність цих тематичних галузей, котрі, виходячи з практичних потреб та власної інтуїції, Я. Кредатусова дуже вдало обра-ла. Дуже правильним рішенням вважаємо залучення до матеріалу підручника п'ятого блоку, тексти якого містять багато корисної, нової і актуальної інформації про органи ЄС, знайомлять студентів з новими поняттями, термінами й абрєвіатурами, а також їх англломовними еквівалентами, знати які дуже важливо і при словацько-українському перекладі. Також позитивно оцінюємо включення до тематичних блоків теми "Освіта", адже система освіти у Словаччині та Україні докорінно відрізняється, а переклад відповідних лексем з цієї галузі часто спричиняє труднощі.

Вправи у підручнику є різноманітними й застосовуються відповідно до потреб і конкретних цілей. Крім активізації перекладацьких навиків вони тренують пам'ять майбутнього перекладача, сприяють розширенню словникового запасу студента у тій чи іншій галузі, причому необхідний поняттєвий апарат засвоюється двома мовами. Завдання, які потрібно виконати студентам, є оригінальними і ефективними: замінити виділені у тексті словосполучення символами; швидко перекласти українською мовою (словосполучення а потім і цілі речення); зробити семантичний аналіз, вертикальний запис і перекласти текст; запам'ятати текст, записати і перекласти основні смислові домінанти; переказати текст мовою оригіналу чи мовою перекладу; слова тексту в дужках замінити іншомовними відповідниками; зробити переклад тексту з листа; обрати правильний еквівалент із запропонованих; прослухати текст, зробити семантичний аналіз та нотування, а потім усно перекласти текст; написати опорний план (схему) тексту, написати резюме мовою оригіналу, потім перекласти резюме; зробити резюме мовою перекладу; усно перекласти переказ тексту, який робить інший студент мовою оригіналу; почерговий переклад студентів по абзацах тощо. Усі ці вправи сприяють розвитку необхідних для перекладача навичок – вмінню невпинно "переключатися" з одного мовного коду на інший, щоб автоматизувати мовні здібності й швидко адаптуватися в чужому мовному середовищі, робити правильний запис і використовувати відповідні символи, відразу опрацьовувати почутий текст у пам'яті та робити його семантичний аналіз, виокремлюючи ключову інформацію, стисло пере-

казувати текст; бути психологічно готовим до перекладу текстів різних жанрів та промов різної якості різними ораторами.

Дозволимо собі також висловити сумніви стосовно доцільності деяких вправ. Вправа, яка моделює використання опосередкованого усного перекладу, т.зв. пілотування, на нашу думку, є більш актуальною для синхронного перекладу, адже при послідовному перекладі у сучасному світі “пілотна” мова не використовується (с.103-104). Такі завдання будуть доречними у подальших навчальних посібниках, присвячених синхронному перекладу. Також не зовсім зрозумілим є задум авторки при використанні комп’ютерного (автоматизованого) перекладу, хоча й з приміткою його некоректності (с. 86, 88). Це можна інколи використати при письмовому перекладі, але при усному – навряд чи.

Усі тексти підручника мають пізнавальний характер, вони відображають широкий діапазон і різноманітність політичного й громадського життя, а також передають особливості сучасної, живої (словацької та української) мови ХХІ століття. За свідченням авторки, усі вони взяті з урядових та центральних українських та словацьких газет і журналів, розміщених в основному в мережі Інтернет, використано також електронні енциклопедії. Тексти доповнено ключовими словами та словничками, необхідними для здійснення перекладу. Дуже цінним є те, що тексти, особливо у блоці “Політика...”, дають можливість відчутти лексикологічні та граматичні тонкощі перекладу зі споріднених мов, а також усного послідовного перекладу взагалі. Вони насичені онімами, цитатами, назвами специфічних національних реалій, посад, дипломатичних рангів, титулів, містять незвичні граматичні конструкції. Очевидно, підручник буде доповнено аудіо додатком, однак тексти для прослуховування може читати і викладач. У заключній частині містяться додаткові українські та словацькі тексти, призначені для послідовного перекладу, а також додаткові символи, які не використовувалися у попередніх розділах.

Підручник виконує також і лінгвокраїнознавчу функцію – розширює загальну обізнаність студента, знайомить його з основними суспільними реаліями, міжнародною та внутрішньою політикою України та Словаччини, світовою і зокрема європейською політичною елітою. Крім того, практичне застосування підручника виходить за межі підготовки студентів-україністів, адже він може використовуватися і для подальшого професійного тренінгу перекладача.

Сподіваємося, “Послідовний переклад І. (для україністів)”, що засвідчує педагогічний, науковий та практичний досвід Я. Кредатусової у цій галузі, посяде гідне місце серед навчальної літератури для україністів Словаччини, сприятиме підготовці майбутніх перекладачів, а, отже, і безперешкодному спілкуванню представників Словаччини та України на міжнародній арені.

О.Л. Мадяр